

Regionaal onderzoek huisvesting arbeidsmigranten – regio Zuid-Kennemerland & IJmond

Juli 2023
Definitief

In opdracht van gemeenten in de regio
Zuid-Kennemerland & IJmond

Introductie	P. 3 – 5
Werkende arbeidsmigranten	P. 6 – 14
Woonachtige arbeidsmigranten	P. 15 – 21
Huisvestingsopgave	P. 22 – 27
Conclusies & aanbevelingen	P. 28 – 30
Bijlage: economische werksectoren per gemeente	P. 31
Bijlage: interviewlijst	P. 32
Bijlage: methodiek en informatie	P. 33

HOOFDSTUK 1

INTRODUCTIE

Dit hoofdstuk beschrijft de achtergrond van het regionale huisvestingsonderzoek rondom arbeidsmigranten. Het gaat in op de aanleiding, onderzoeksvragen en -aanpak. Het staat tevens stil bij de Monitor Internationals, technische uitgangspunten, de gehanteerde definitie van het begrip arbeidsmigranten en de beperkingen van de data.

Aanleiding

Nederland kent een krappe arbeidsmarkt en een krimpende beroepsbevolking. Veel bedrijven in de regio Zuid-Kennemerland & IJmond (verder: regio ZK/IJ) werken daarom in toenemende mate met arbeidsmigranten. Dat doen bedrijven zelfstandig of via uitzendbureaus. Voor het inzetten van arbeidsmigranten in de lokale en regionale economie/bedrijvigheid is de beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief goede huisvesting een belangrijke randvoorwaarde.

In het Woonakkoord Zuid-Kennemerland & IJmond (2021) heeft de regio de voldoende huisvesting voor buitenlandse werknemers als aandachtspunt benoemd. De regio wil graag meer inzicht in de omvang van de populatie arbeidsmigranten en hoe het aantal arbeidsmigranten zich richting de toekomst ontwikkelt. Belangrijke vragen voor de regio ZK/IJ zijn onder meer: hoeveel arbeidsmigranten werken en wonen in de regio? Waar wonen zij precies? In welke branches zijn ze voornamelijk actief?

Tegen deze achtergrond heeft de regio behoefte aan inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve woonvraag van arbeidsmigranten die binnen en buiten de regio, nu en in de toekomst, wonen en werken. Op basis van dit inzicht wenst de regio een vervolgtraject te bepalen voor het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten.

Onderzoeksvragen

Voorliggend onderzoek is *verkennend* van aard. De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

1. Hoe groot is de behoefte aan arbeidskrachten nu en in de komende 5 en 10 jaar, uitgesplitst naar de gemeenten in de regio ZK/IJ? En, wat zijn de belangrijkste kenmerken van de groep arbeidsmigranten die woont en/of werkt in de regio?
2. Wat is de kwantitatieve en kwalitatieve woonbehoefte nu en in de komende 5 en 10 jaar van de arbeidsmigranten die in de gemeenten in de regio ZK/IJ werken?
3. In welke belangrijke economische sectoren in de regio zijn arbeidsmigranten nodig? Welke werkgevers en uitzendbureaus spelen hierbij een rol in de regio?
4. Wat is het huidige beleid en wat zijn de voornemens van de zeven gemeenten in de regio ZK/IJ voor arbeidsmigranten?

Onderzoeksaanpak

Vanuit de CBS Microdata is per gemeente het aantal werkende en wonende arbeidsmigranten (en een aantal kenmerken) in kaart gebracht. Ook is aandacht besteed aan de pendelrelaties. Op basis van deze informatie is een aanvullende inschatting gemaakt van het aantal ongeregistreerd woonachtigen in de regio ZK/IJ. Hieruit volgt de huisvestingsopgave voor de regio ZK/IJ tot 2030.

Naast de kwantitatieve analyse, is deskresearch verricht naar gemeentelijk beleid en is gesproken met uitzenders, werkgevers en gemeenten (zie bijlage) over huisvesting en inzet van arbeidsmigranten. Op basis van deze gesprekken zijn de cijfermatige analyses verrijkt en aangevuld.

Monitor Internationals: een dynamische database

De cijfers zijn afkomstig uit de Monitor Internationals van Decisio (2023). Deze monitor is gebaseerd op de meest actuele bronbestanden van de CBS Microdata, waaronder gegevens van de Belastingdienst en de Basisregistratie Personen (BRP).

Decisio hanteert vanaf de aanvang van onze landelijke monitor dezelfde definities en berekeningswijzen. Vervolgens gebruiken we uiteenlopende CBS Microdata-bestanden om onze monitor/database op te bouwen met gegevens vanaf 2010 tot zo recent mogelijk. Eens per jaar (in december) actualiseren we onze database voor de meest recente inzichten. Deze actualisatie voeren we uit voor alle beschikbare gegevens voor alle jaren vanaf 2010. Dat impliceert (dus) een volledige actualisatie voor het meest recente onderzoeksjaar, maar ook voor de jaren daarvoor. De reden hiervoor is dat het CBS over steeds actuelere, meer en betere gegevens beschikt. En, met terugwerkende kracht gaat dat ook over gegevens in het verleden. Dat betekent dat wij niet alleen een actualisatie uitvoeren voor het laatst beschikbare bronjaar, maar ook voor de jaren daarvoor. Dit betekent dat de nieuwste monitorgegevens, ook voor jaren in het verleden, kunnen afwijken van de gegevens in voorgaande monitorrapportages van Decisio.

Definitie arbeidsmigrant

Een arbeidsmigrant is een internationale werknemer die minder verdient dan de gestelde minimale looneis voor de kenniswerker. In de bijlage bij dit rapport is dit nader toegelicht. Het gaat dus om werknemers met een niet-Nederlandse nationaliteit met een (economische) verblijfsduur variërend tussen een maand en meer dan 5 jaar.

Data op basis van adres werkgever

In de CBS Microdata is de werklocatie van arbeidsmigranten geregistreerd als het adres van de werkgever. Indien een arbeidsmigrant voor een uitzendbureau werkt, komt het voor dat het werkadres elders gelegen is omdat zij bij een of meerdere werkgevers zijn uitgezonden. Dit daadwerkelijke werkadres is op basis van CBS Microdata niet bekend. Daarom kan er sprake zijn van een onder- of overschatting.

Afronding

Cijfers zijn afgerond op vijftallen (in verband met onze verplichting ter borging van de privacy aan het CBS). Provincie- of regiototalen tellen, door deze afrondingen, niet altijd op tot het totaal van alle onderliggende gemeenten.

HOOFDSTUK 2

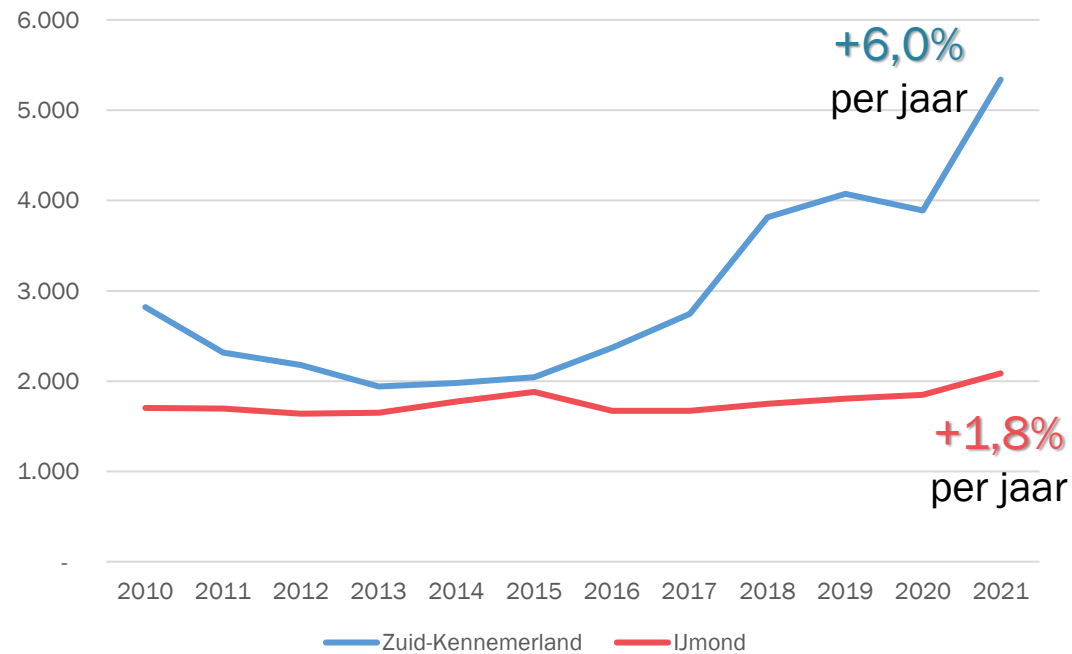
WERKENDE ARBEIDSMIGRANTEN

Dit hoofdstuk beschrijft het aantal arbeidsmigranten dat in de regio ZK/IJ werkt. Eerst integraal, daarna voor Zuid-Kennemerland en IJmond afzonderlijk en tot slot op gemeenteniveau. Ook staat het stil bij de vraag of er in de regio ZK/IJ sprake is van seizoenswerk, de werksectoren waar werkende arbeidsmigranten actief zijn en een aantal relevante persoonskenmerken.

Dit hoofdstuk beschrijft tevens de pendelstromen van en naar de regio ZK/IJ. De pendelstromen van de arbeidsmigrant zijn van belang bij de inschatting van het aantal niet-BRP geregistreerde arbeidsmigranten in hoofdstuk 7.

AANTAL WERKENDE ARBEIDSMIGRANTEN

Aantal werkzame arbeidsmigranten in de periode 2010-2021

Aantal werkzame arbeidsmigranten en gemiddelde jaarlijkse groei in werkgemeenten regio ZK/IJ

Gemeente	Aantal arbeidsmigranten in 2021	Gemiddelde jaarlijkse groei
Bloemendaal	155	6,8%
Zandvoort	135	-0,3%
Heemstede	135	4,9%
Haarlem	4.915	6,2%
Zuid-Kennemerland	5.340	6,0%
Heemskerk	205	4,6%
Beverwijk	555	-2,3%
Velsen	1.325	4,0%
IJmond	2.085	1,8%
Regio ZK/IJ	7.425	4,6%

Bron: Decisio (2023), via CBS Microdata

Aantal arbeidsmigranten groeit jaarlijks gemiddeld 4,6%

In 2021 werkten in de regio ZK/IJ ruim 7.425 arbeidsmigranten. Sinds 2010 is het aantal bijna met twee derde gegroeid: van 4.525 naar 7.425 arbeidsmigranten. Gemiddeld neemt het aantal jaarlijks toe met 4,6%. De groei treedt met name op in ZK sinds 2015.

In 2020 daalde het aantal werkzame arbeidsmigranten met 140. Waarschijnlijk zijn arbeidsmigranten als gevolg van corona (tijdelijk) naar huis gegaan, door vraaguitval of vanwege angst voor gesloten grenzen. In 2021 is het aantal met ruim duizend toegenomen.

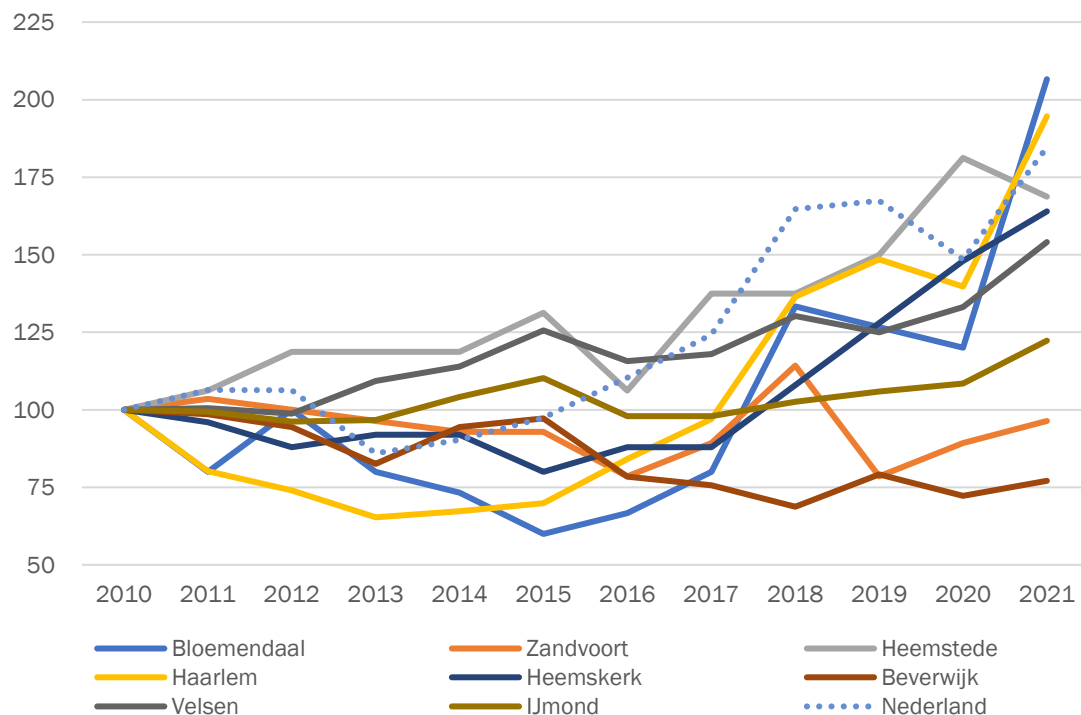
66% van de arbeidsmigranten werkt in Haarlem

Bijna drie kwart van de arbeidsmigranten werkt in ZK. Haarlem is veruit de belangrijkste werkgemeente: 66% van hen werkt in deze gemeente. Meer dan de helft daarvan werkt voor een uitzender, wat betekent dat de werkelijke werklocatie mogelijk elders is en het aantal in Haarlem een overschatting is.

Daarnaast is Velsen (1.325 arbeidsmigranten) een belangrijke werkgemeente. Op kleinere schaal geldt dat eveneens voor Beverwijk, maar in deze gemeente daalde het aantal arbeidsmigranten jaarlijks met gemiddeld 2%. In Zandvoort is het aantal vrij stabiel. In de resterende gemeenten, is de groei van het aantal jaarlijks gemiddeld 4 à 6%.

In Beverwijk is de daling voornamelijk veroorzaakt door minder uitzendactiviteiten in Beverwijk: vanaf 2015 is een sterke daling van arbeidsmigranten die voor uitzendbureaus werken.

Ontwikkeling werkzame arbeidsmigranten in de periode 2010-2021

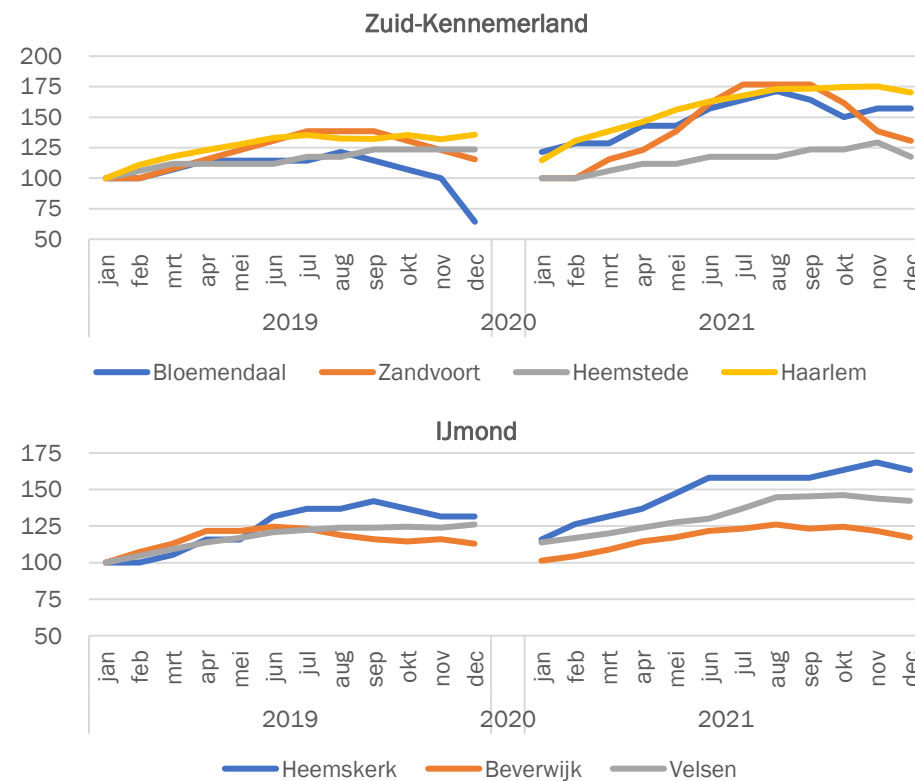

Bron: Decisio (2023), via CBS Microdata

Groei aantal arbeidsmigranten in regio ZK/IJ vergelijkbaar met Nederland

De indexcijfers in de bovenstaande figuur laten zien hoe het aantal arbeidsmigranten in de regio ZK/IJ is gegroeid ten opzichte van het landelijk niveau. Ten opzichte van 2010 is het aantal in regio ZK/IJ werkzame arbeidsmigranten met gemiddeld 4,6% per jaar gestegen. In diezelfde periode nam het aantal arbeidsmigranten in Nederland jaarlijks toe met 5,7% tot 693.380 in 2021. De gemiddelde jaarlijkse groei is in de regio ZK/IJ dus lager dan het landelijk gemiddelde.

Ontwikkeling werkzame arbeidsmigranten in 2019 en 2021

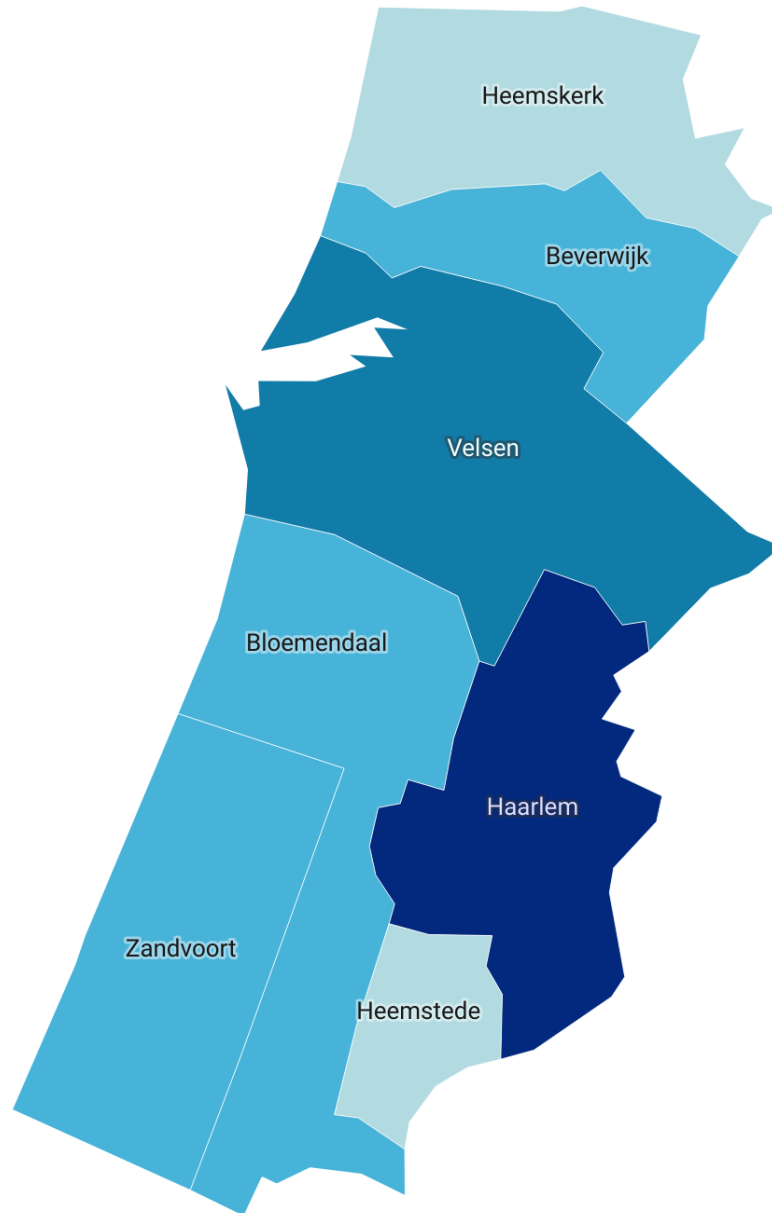

Seizoenswerk in Zandvoort, Bloemendaal en Beverwijk

Bovenstaande figuren laten de ontwikkeling van het aantal arbeidsmigranten zien over het jaar 2019 en 2021 (2020 is buiten beschouwing gelaten vanwege de pandemie). In de regio ZK/IJ is voor Zandvoort, Bloemendaal en Beverwijk een kleine piek in het aantal werkzame arbeidsmigranten te zien in de zomermaanden. Dit duidt op seizoenswerk. In de overige gemeenten is er een geleidelijke groei zichtbaar gedurende het jaar.

Aantal werkzame arbeidsmigranten in 2021, per 1.000 banen

Tot 20 20 tot 40 41 tot 60 61 of meer

Aandeel arbeidsmigranten op totale werkgelegenheid is 5%

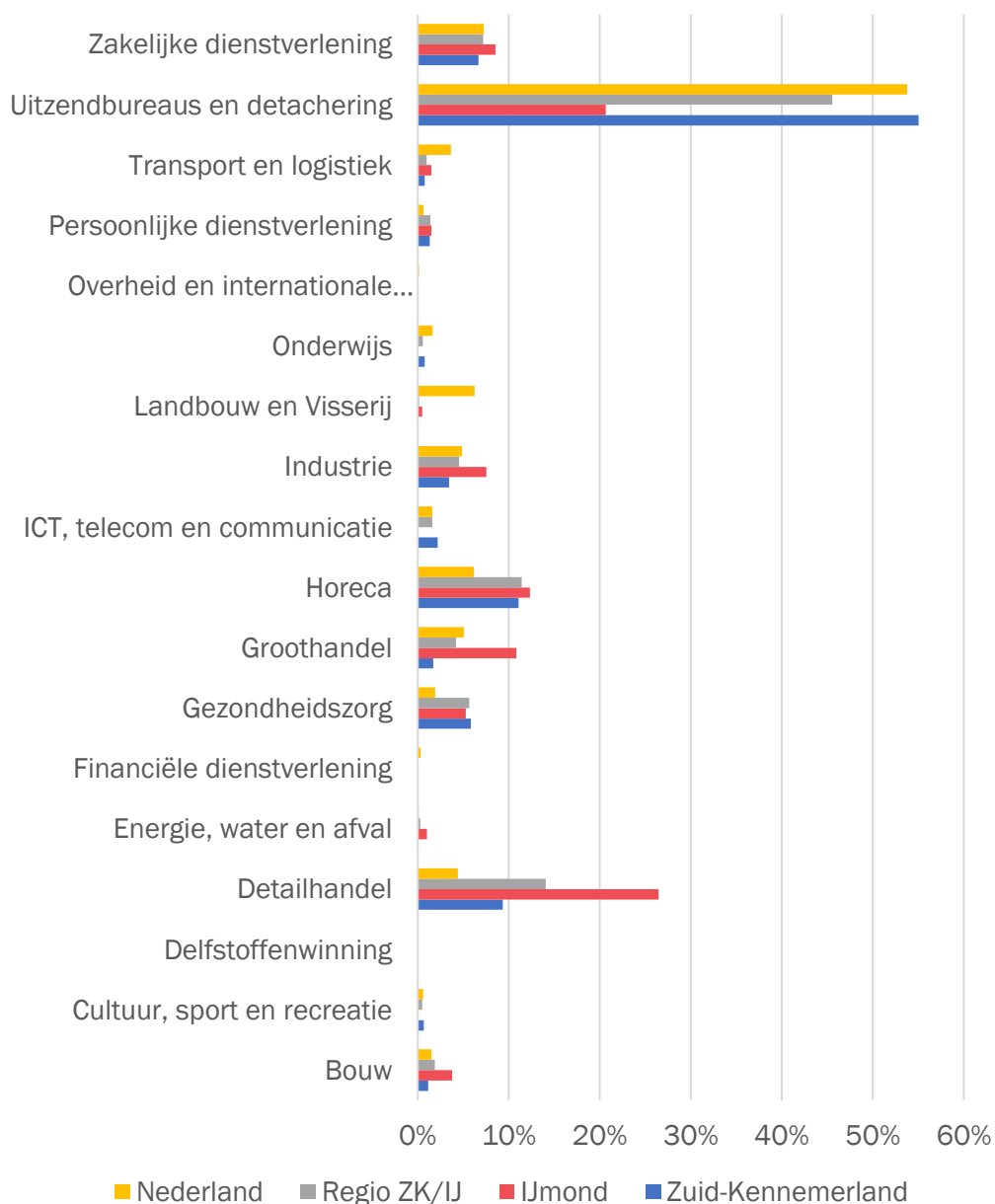
In 2021 werkten in de regio ZK/IJ ruim 7.425 arbeidsmigranten. In datzelfde jaar waren in de regio 147.200 banen. In 2021 vulden arbeidsmigranten 5% van de werkgelegenheid in. Het aandeel van arbeidsmigranten in de Nederlandse werkgelegenheid ligt met 8% hoger.

In de regio ZK/IJ bestaan regionale verschillen. In Zuid-Kennemerland is het aandeel van arbeidsmigranten in de werkgelegenheid met 6,2% hoger dan in IJmond (3,4%).

Het aandeel van arbeidsmigranten in de werkgelegenheid is het grootst in de gemeente Haarlem (7,2%): per 1.000 banen vulden arbeidsmigranten er 72 in. In de gemeente Velsen gaat het om 40 arbeidsmigranten per 1.000 banen. Dit is met minder 20 per 1.000 banen het minst in Heemstede en Heemskerk.

In de interviews met bedrijven is naar voren gekomen dat de behoefte aan arbeidsmigranten de komende jaren toeneemt. In het algemeen geldt dat schaalvergroting nodig is, dat de Nederlandse beroepsbevolking niet altijd welwillend is zwaar en laaggeschoold werk uit te voeren en da Nederland vergrijsst. Automatisering en robotisering zijn oplossingsrichtingen, maar het is niet de verwachting dat dit op korte termijn (tot 2030) het uit te voeren werk volledig overneemt. De populatie arbeidsmigranten zal toenemen. - zeker in de agrarische sector, industrie en specifiek door bedrijven actief in de wind-op-zee branche – maar de daadwerkelijke toename hangt af van verschillende factoren, waaronder het beleid dat gevoerd wordt, in hoeverre bedrijven hierop inspelen, zich vestigen, etc.

Economische werksectoren voor arbeidsmigranten in 2021

Belangrijkste werksectoren: groot- en detailhandel en horeca

In de regio ZK/IJ zijn de meeste arbeidsmigranten werkzaam in de groot- en detailhandel, horeca en zakelijke dienstverlening. Circa 4 op de 10 arbeidsmigranten werkt in een van deze sectoren.

In 2021 is het aandeel arbeidsmigranten in regio ZK/IJ werkzaam via uitzendbureaus 46%. Dit is lager dan landelijk gemiddeld. Het aantal arbeidsmigranten in de horeca en detailhandel is bovengemiddeld. Er zijn verschillen in regio ZK/IJ:

- In ZK is de uitzendbranche sterk vertegenwoordigd
- In IJ is de groot- en detailhandel sterk vertegenwoordigd
- In IJ werken meer arbeidsmigranten in de industrie

Uit de interviews komt naar voren dat regionale uitzendbureaus met name bedrijven in de industriële sector bedienen, zoals Tata Steel in IJmuiden.

Sterk groeiende werksectoren in de periode 2010-2021

In absolute zin is de grootste toename in werkzame arbeidsmigranten in de uitzendbranche, groot- en detailhandel en horeca. Naast deze sectoren, groeien ICT, industrie (raffinaderijen en voedingsmiddelen), het onderwijs, persoonlijke dienstverlening bovengemiddeld hard in de regio ZK/IJ. Ten opzichte van het landelijke beeld, valt op dat de werkgelegenheid in de industrie (raffinaderijen en voedingsmiddelen), ICT, persoonlijke dienstverlening en onderwijs relatief snel groeit.

Arbeidsmigranten zijn in Haarlem in toenemende mate actief in de uitzendbranche, detailhandel, ICT en industrie (voedingsmiddelen). In Velsen is een flinke groei zichtbaar bij de uitzenders en in Beverwijk in groothandelsactiviteiten.

Verblijfsduur in 2020 korter dan in 2015

In 2015 verbleef circa een vijfde van de arbeidsmigranten korter dan een jaar in de regio ZK/IJ. In 2020 verbleef bijna 40% korter dan een jaar. Dit komt vermoedelijk door de pandemie.

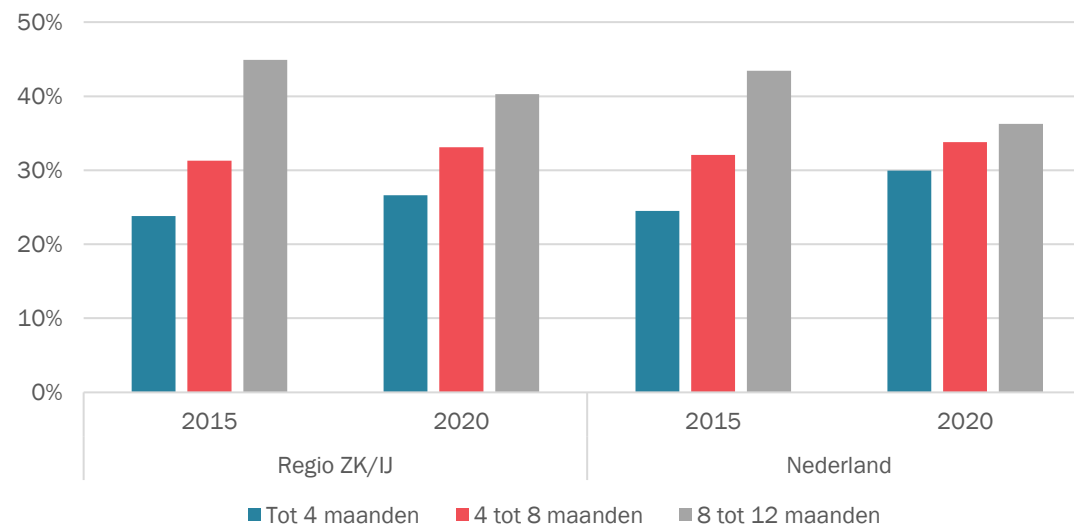
Van de korte verblijvers in 2020 verblijft het grootste deel (40%) tussen de 8 en 12 maanden. 27% verblijft korter dan 4 maanden.

De verblijfsduur is sinds 2015 korter geworden: het aandeel arbeidsmigranten dat maximaal 4 maanden verblijft is toegenomen, terwijl het aandeel van 8 tot en met 12 maanden verblijf is afgenomen. Landelijk is een vergelijkbare (sterkere) trend zichtbaar.

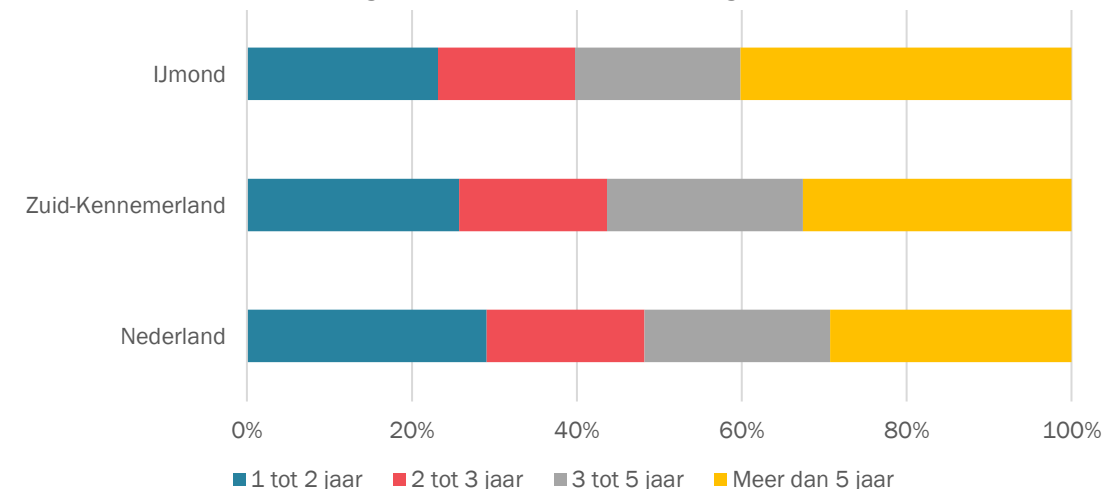
Verblijfsduur in IJmond langer dan in Zuid-Kennemerland

Meer dan de helft van de arbeidsmigranten verblijft langer dan een jaar; dit was in 2015 hoger dan in 2020. De gemiddelde verblijfsduur neemt dus iets af. Van de arbeidsmigranten die langer dan een jaar verblijven, verblijft 30% langer dan 5 jaar. Nog eens 23% verblijft 3 tot 5 jaar. Ongeveer de helft verblijft korter dan 3 jaar. De verblijfsduur van een arbeidsmigrant is doorgaans iets langer dan het landelijke beeld. Binnen de regio ZK/IJ is te zien dat arbeidsmigranten overwegend langer verblijven in IJmond vergeleken met Zuid-Kennemerland.

Economische verblijfsduur (korter dan een jaar) van arbeidsmigranten in 2015 en 2020¹

Economische verblijfsduur (langer dan een jaar) van arbeidsmigranten in 2015²

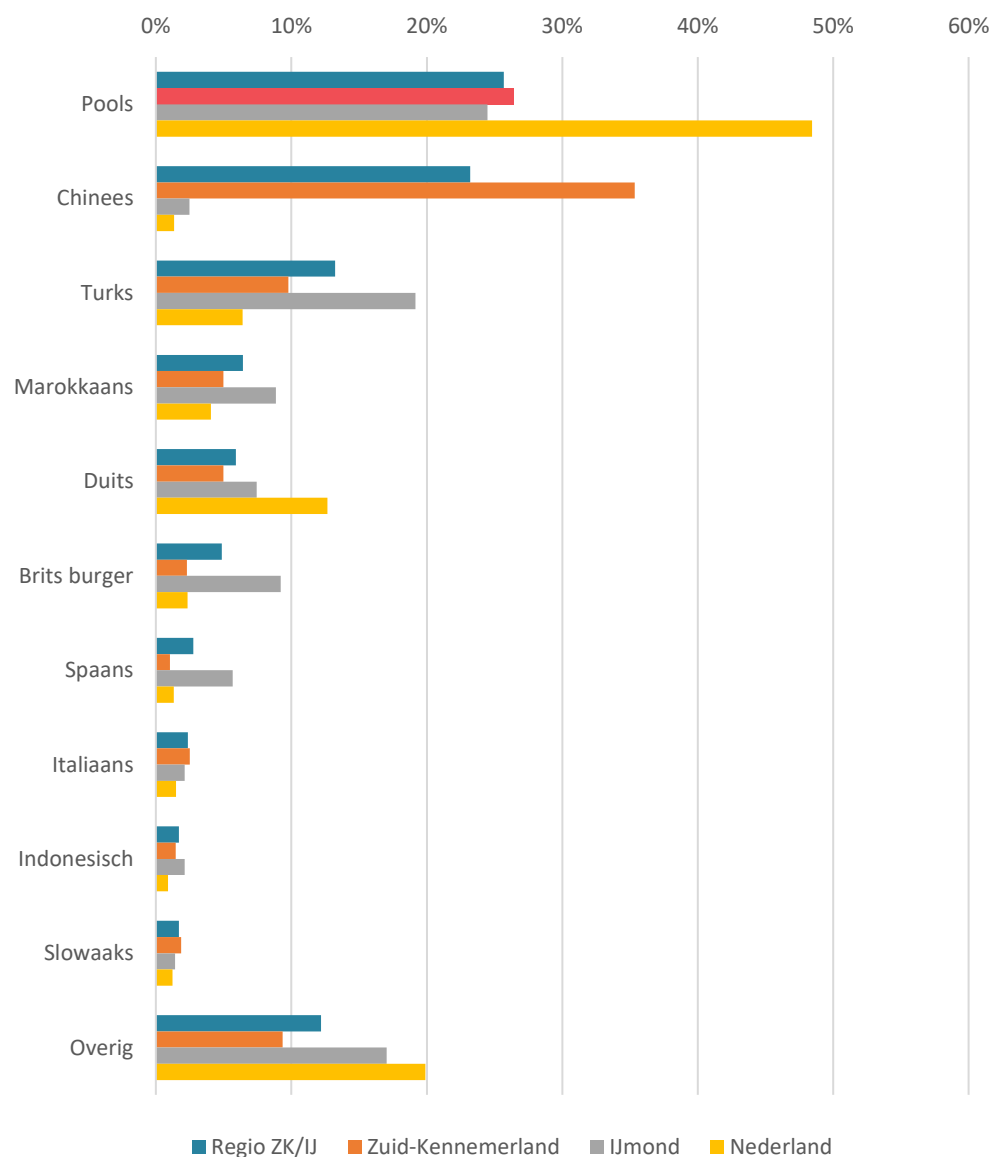

Bron: Decisio (2023), via CBS Microdata

¹ Peiljaar is 2020, omdat op basis van 2021 onbekend is welk deel van de arbeidsmigranten er in 2022 is (en dus korter of langer dan een jaar verblijven).

² Peiljaar is 2015, omdat op basis van 2016 of later onbekend is welk deel van de arbeidsmigranten langer dan 1 jaar verblijft.

Top-10 herkomstlanden werkzame arbeidsmigranten in 2021

Minstens 42 nationaliteiten werkzaam in de regio, maar meeste arbeidsmigranten afkomstig uit Polen

In de regio ZK/IJ zijn arbeidsmigranten met minstens 42 verschillende nationaliteiten werkzaam. En dit wordt door de jaren heen diverser. Een berekening met een *Diversity Index* (Simpson)¹ laat zien dat de samenstelling van werkzame arbeidsmigranten in IJmond diverser is dan in Zuid-Kennemerland.

In regio ZK/IJ is 37% van de arbeidsmigranten Pools. In absolute zin gaat het om bijna 2,5 duizend arbeidsmigranten. In de periode 2010 tot 2021 is het aandeel gestegen van 26 naar 37%. Landelijk is eenzelfde trend waarneembaar: bijna 40% van de arbeidsmigranten is van Poolse afkomst.

Ook het aandeel arbeidsmigranten van Roemeense, Bulgaarse en Hongaarse afkomst is flink toegenomen: van 0% in 2010 naar 3 à 8% in 2021. De groei van het aantal Roemenen en Bulgaren is minder groot dan in de rest van Nederland.

Groepen die in aandeel zijn afgenomen, zijn vooral van Chinese, Marokkaanse, Britse en Duitse afkomst. Met name de krimp van het aandeel Chinese arbeidsmigranten is opvallend; van 23% in 2010 naar 2% in 2021.

De populatie 'Overig' bestaat uit ruim 1,5 duizend arbeidsmigranten met tenminste 31 nationaliteiten. Hiervan is ongeveer de helft is Europees en een kwart Aziatisch. Het resterende kwart bestaat uit arbeidsmigranten afkomstig uit Afrika, Noord- en Zuid-Amerika.

Bron: Decisio (2023), via CBS Microdata

¹ De Simpsons Diversiteitsindex is een maatstaf voor diversiteit die rekening houdt met het aantal aanwezige nationaliteiten en de relatieve omvang van elke groep.

65% van de arbeidsmigranten woont in regio ZK/IJ, maar werkt elders

Op basis van de gegevens over 2021 is te zien dat ruim een derde van de arbeidsmigranten die geregistreerd in regio ZK/IJ wonen, ook in regio werkt. Dit betekent een relatief omvangrijke stroom uitgaande pendel (65%). In Zuid-Kennemerland bedraagt de uitgaande pendel 69%, terwijl dit in IJmond kleiner is: 59%.

Haarlem en Beverwijk bepalen in grote mate de omvang van de uitgaande pendel: respectievelijk 71 en 68% van de woonachtige arbeidsmigranten buiten de regio ZK/IJ. Aan de andere kant van het spectrum staan Zandvoort en Heemstede: 48 à 51% van de arbeidsmigranten werkt in de woongemeente of in elders in IJmond.

De uitgaande pendelstroom gaat voornamelijk in de richting van Amsterdam (1.710), Haarlemmermeer (675), Zaanstad (265) en Rotterdam (120). De rest pendelt naar overig Nederland, waarvan bijna drie kwart in Noord- en Zuid-Holland werkzaam is.

Woon-werkrelaties in de regio ZK/IJ in 2021*

Gemeente	Geregistreerd woonachtigen	Werkt in woongemeente of – eigen deelregio	Werkt elders in andere deelregio	Werkt buiten regio ZK/IJ
Bloemendaal	110	46%	0%	54%
Zandvoort	310	51%	5%	44%
Heemstede	185	48%	0%	52%
Haarlem	4.005	26%	3%	71%
Zuid-Kennemerland	4.610	28%	3%	69%
Heemskerk	485	35%	6%	59%
Beverwijk	1.385	27%	5%	68%
Velsen	1.245	37%	14%	49%
IJmond	3.115	32%	8%	59%
Regio ZK/IJ	7.725	35%		65%

*Van arbeidsmigranten waarvan de woongemeente onbekend is, nemen we dezelfde verhouding over als van arbeidsmigranten waarvan wel een woonlocatie bekend is.

Vestiging van uitzendbureau en werklocatie

In de CBS Microdata is de werklocatie van werknemers (zoals arbeidsmigranten) geregistreerd als het adres van de werkgever. Voor arbeidsmigranten, die vaak via een uitzendbureau werken, komt het voor dat het werkadres van arbeidsmigranten elders is gelegen aangezien zij door het uitzendbureau tijdelijk bij een of meerdere werkgevers worden uitgezonden. Echter, dit daadwerkelijke werkadres is op basis van CBS Microdata niet bekend. Dit kan een klein vertekend beeld (onderschatting of overschatting) opleveren van het aantal arbeidsmigranten per werkgemeente. In de regio ZK/IJ gaat het om een onderschatting doordat we weten dat een kleiner dan gemiddeld aandeel arbeidsmigranten via een uitzendbureau werkt. Dit geldt in het bijzonder voor IJmond. In de pendelrelaties is hiermee rekening gehouden door te corrigeren: waar een arbeidsmigrant woonachtig is in IJmond en werkzaam in bijvoorbeeld Diemen (Randstad), dan werkt 1 op de 2 ook in IJmond.

17% van de werkzame arbeidsmigranten in regio ZK/IJ staat buiten regio als woonachtig geregistreerd

In 2021 is bijna 36% van de arbeidsmigranten die in regio ZK/IJ werkt, ook in de regio als woonachtig geregistreerd. 17% van de werkzame arbeidsmigranten in de regio ZK/IJ woont buiten de regio. Van ongeveer de helft van de arbeidsmigranten is de woonlocatie onbekend. Een deel van deze arbeidsmigranten woont in de regio, maar staat niet in de BRP geregistreerd. Hiervan is, afgaande op de BRP-registraties, het aannemelijk dat circa 32 procent ook in de regio woont.

In Zuid-Kennemerland bedraagt de inkomende pendel van buiten regio ZK/IJ 21%, terwijl dit in IJmond kleiner is: 7%. Maar ook hier geldt dat voor een belangrijk deel de woonlocatie van werkzame arbeidsmigranten onbekend is. Ook hier geldt dat een deel van deze arbeidsmigranten in de regio werkt.

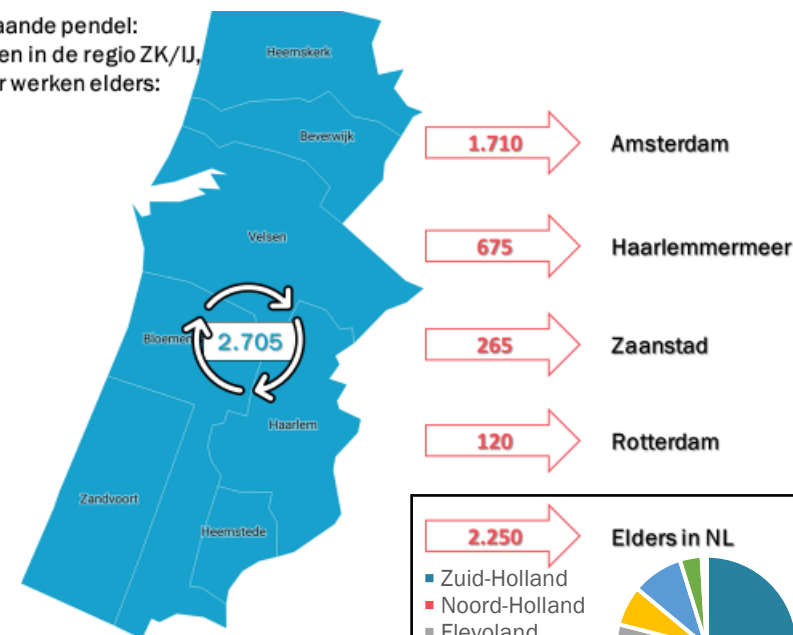
De inkomende pendelstroom komt voornamelijk uit de richting van Amsterdam (530), Zaanstad (170), Rotterdam (165) en Haarlemmermeer (160).

Werk-woonrelaties in de regio ZK/IJ in 2021

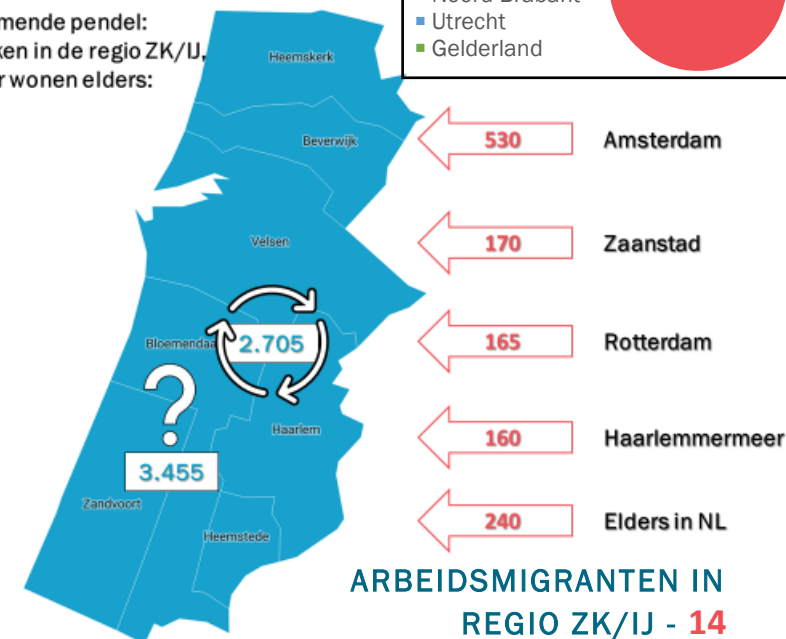
	Zuid-Kennemerland	IJmond	Regio ZK/IJ
Werkenden	5.340	2.085	7.425
Woont in werkgemeente of - regio	24%	48%	36%
Woont elders in regio ZK/IJ	3%	13%	
Woont buiten regio ZK/IJ	21%	7%	17%
Onbekend	52%	32%	47%

Belangrijkste pendelrelaties in de regio ZK/IJ in 2021; boven uitgaande pendel, beneden inkomende pendel

Uitgaande pendel:
Wonen in de regio ZK/IJ,
maar werken elders:

Inkomende pendel:
Werken in de regio ZK/IJ,
maar wonen elders:

ARBEIDSMIGRANTEN IN
REGIO ZK/IJ - 14

HOOFDSTUK 3

WOONACHTIGE ARBEIDSMIGRANTEN

Dit hoofdstuk beschrijft het aantal arbeidsmigranten dat in de regio ZK/IJ als woonachtig staat geregistreerd in de BRP. Eerst integraal, daarna voor Zuid-Kennemerland en IJmond afzonderlijk en tot slot op gemeenteniveau. Op basis van deze cijfers is vervolgens een inschatting van het daadwerkelijk aantal wonende arbeidsmigranten gemaakt. Tot slot is een doorkijk gegeven naar 2030 over de verwachte ontwikkeling van de omvang van het totaal aantal woonachtige arbeidsmigranten.

7.725 geregistreerd woonachtige arbeidsmigranten

Op basis van BRP-registraties staan in 2021 bijna 7.725 arbeidsmigranten geregistreerd woonachtig in de regio ZK/IJ. Dit is naar verwachting een onderschatting van het daadwerkelijke aantal. Een inschatting van het daadwerkelijke aantal komt later terug in dit rapport.

Tussen 2010 en 2021 neemt het aantal arbeidsmigranten min of meer geleidelijk toe, met een jaarlijkse groei van ruim 5% gemiddeld. In 2021 is een daling waarneembaar als gevolg van corona: er waren toen circa 30 minder arbeidsmigranten dan in 2019. Deze daling is echter minder sterk dan bij het aantal naar werklocatie.

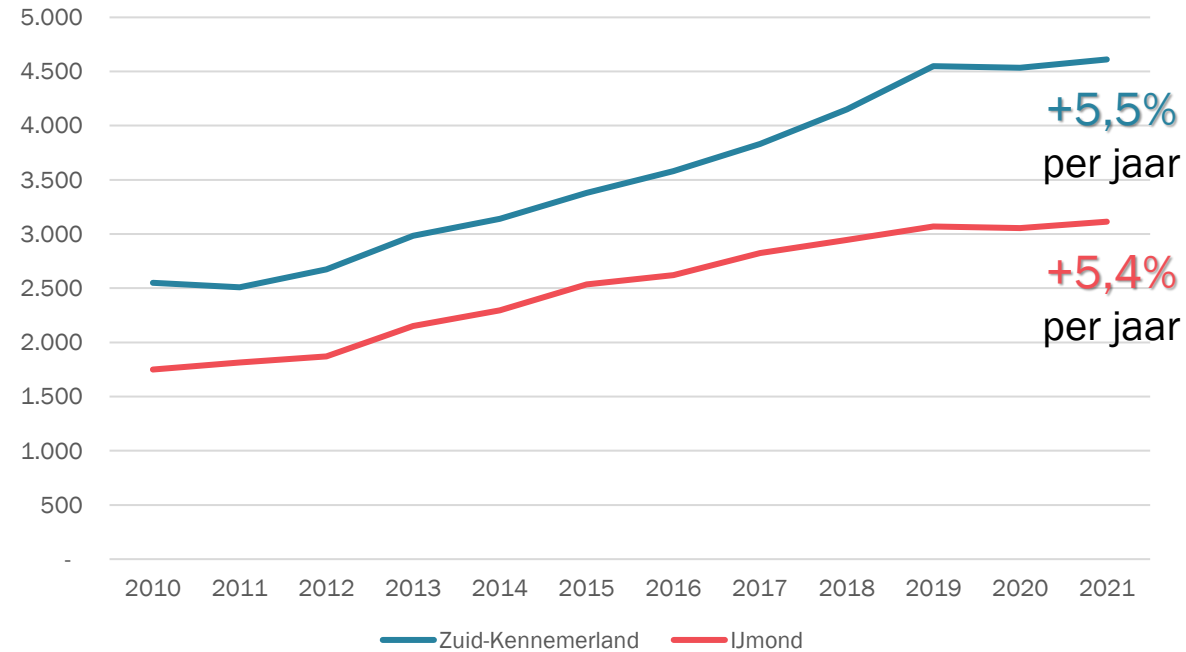
Meer dan de helft van de arbeidsmigranten woont in Haarlem

De helft van alle in de regio ZK/IJ geregistreerd woonachtige arbeidsmigranten, woont in Haarlem. In absolute zin gaat het om ruim 4 duizend arbeidsmigranten. Daarnaast is Beverwijk met 1.385 arbeidsmigranten een belangrijke woongemeente.

Meer woonachtige dan werkzame arbeidsmigranten in regio ZK/IJ en met name IJmond

Verder opvallend: in regio ZK/IJ is het aantal woonachtige arbeidsmigranten vanaf 2011 hoger dan het aantal werkzame arbeidsmigranten. De groei van het aantal woonachtigen is jaarlijks een procentpunt sterker dan bij het aantal werkenden.

Dit geldt voornamelijk voor IJmond. In deze regio groeit het aantal woonachtige arbeidsmigranten 3 à 4 keer sterker dan het aantal werkzame arbeidsmigranten. IJmond lijkt in toenemende mate een woonregio te worden.

Aantal BRP-geregistreerde arbeidsmigranten en gemiddelde jaarlijkse groei

Gemeente	Aantal arbeidsmigranten in 2021	Gemiddelde jaarlijkse groei
Bloemendaal	110	3,5%
Zandvoort	310	3,8%
Heemstede	185	5,3%
Haarlem	4.005	5,8%
Zuid-Kennemerland	4.610	5,5%
Heemskerk	485	2,2%
Beverwijk	1.385	5,5%
Velsen	1.245	6,8%
IJmond	3.115	5,4%
Regio ZK/IJ	7.725	5,5%

Bron: Decisio (2023), via CBS Microdata

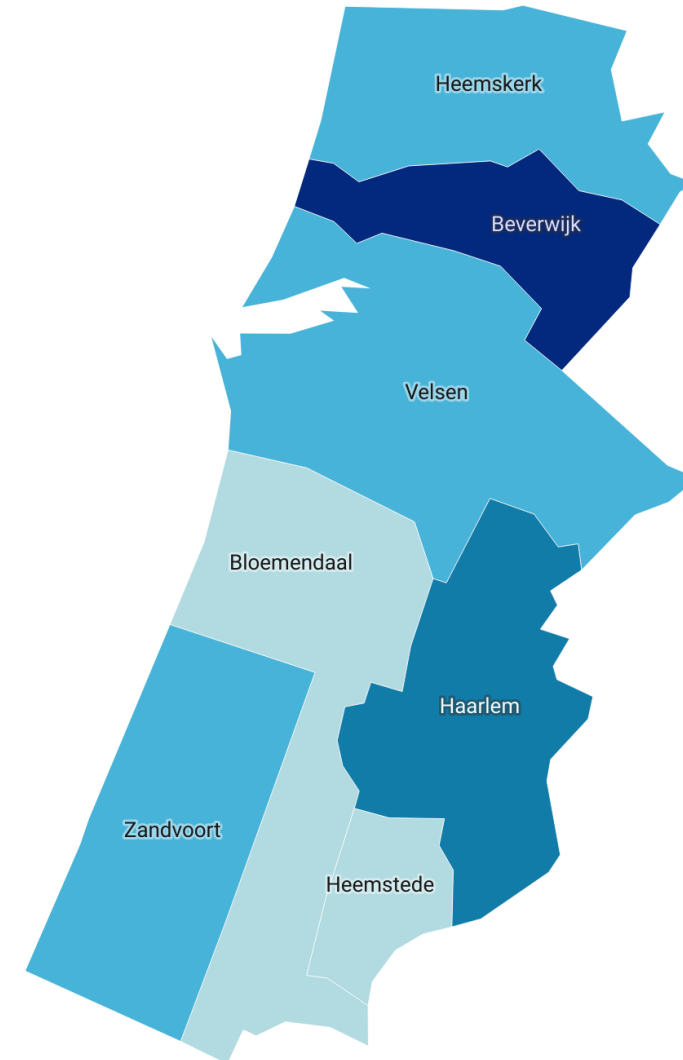
Meer dan de helft van de arbeidsmigranten woont in Haarlem. Om het aantal woonachtige arbeidsmigranten in perspectief te plaatsen, is ook in de relatieve zin gekeken naar het aantal arbeidsmigranten per gemeente. Daarbij is te zien dat in de gemeente Haarlem weliswaar in absolute zin de meeste arbeidsmigranten wonen, maar dat in Beverwijk het aantal ingeschreven arbeidsmigranten met 33 per 1.000 inwoners het hoogst is. Het laagste aandeel is te zien in Bloemendaal en Heemstede met respectievelijk 5 en 7 ingeschreven arbeidsmigranten per 1.000 inwoners.

Woonadres arbeidsmigrant niet altijd bekend

Het komt voor dat het woonadres van een arbeidsmigrant niet bekend is, omdat diegene niet geregistreerd is. Dat kan meerdere redenen hebben. Bijvoorbeeld doordat de arbeidsmigrant, bij seizoensgebonden arbeid, minder dan vier maanden in Nederland verblijft en zich niet bij de gemeente inschrijft (dat is ook geen wettelijke plicht). Of het kan voorkomen dat de arbeidsmigrant onbekend is met het proces van inschrijving en/of zich niet wil inschrijven vanwege de angst voor het verliezen van rechten in het land van herkomst. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de registratiegraad landelijk gemiddeld tussen de 45 en 55% ligt.

Aantal ingeschreven arbeidsmigranten per 1.000 inwoners

Tot 10 11 tot 20 21 tot 30 31 of meer

Bron: Decisio (2023) via CBS Microdata, bewerking Companen

BRP-inschrijvingen een onderschatting van daadwerkelijk woonachtige arbeidsmigranten

Er zijn verschillende redenen waarom mensen niet staan ingeschreven in de BRP. Eén van de redenen is dat inschrijving bij een verblijfsduur van minder dan vier maanden niet wettelijk verplicht is. Dit geldt vooral bij seizoensgebonden arbeid, bijvoorbeeld in de landbouw rond het oogstseizoen of in de logistiek/distributie rond de feestdagen. Daarnaast zijn er ook vanuit huisvestende partijen redenen om arbeidsmigranten niet aan te sporen zich in te schrijven. Als huisvesters zonder vergunning woningen inzetten voor arbeidsmigranten, kan het lonen om maar één bewoner zich te laten inschrijven. Dit voorkomt signalen van leegstand (bij géén inschrijvingen op een adres) en signalen van illegale verkamerde verhuur (bij meerdere huishoudens ingeschreven op een adres). Een laatste veelvoorkomende reden voor gebrek aan inschrijving is meer praktisch van aard. Het is voor arbeidsmigranten vaak ingewikkeld om uit te vinden hoe de inschrijving werkt. Sommige werkgevers begeleiden hun werknemers hier niet in. Deze redenen tezamen betekenen dat de werkelijke omvang van de groep arbeidsmigranten die in de regio woont groter is dan in de BRP is vastgelegd.

Inschatting niet BRP-geregistreeerde arbeidsmigranten

In dit hoofdstuk maken we een inschatting van het totaal aantal wonenden, dus degenen die in de BRP geregistreerd staan en deze die dat niet zijn. Voor dit specifieke beeld hanteren we de rekenmethode van het Risbo (Onderzoeksinstituut Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009). Deze is integraal toegepast op de regio ZK/IJ en de twee deelregio's apart. Daarvoor is het aantal geregistreeerde arbeidsmigranten woonachtig in de regio's aangevuld met een deel van het aantal werkende arbeidsmigranten waarvan de woonplek onbekend is.

Wetenschappelijk onderzoek naar registratiegraad

De laatste jaren zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar de registratiegraad onder arbeidsmigranten. Onderzoek van de Universiteit Utrecht (2013) en de Erasmus Universiteit (2014) wijst uit dat binnen de totale populatie arbeidsmigranten in Nederland circa 50% zich registreert. De Erasmus Universiteit en het voormalige Nicis Institute (2012) schatten de registratiegraad onder arbeidsmigranten in eerder onderzoek op circa 66%. Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2013) gaat in een kamerbrief over EU-arbeidsmigratie uit van lagere inschattingen en stelt dat: 'ongeveer 62% van de bij het UWV geregistreeerde werknemers niet staat ingeschreven'.

Het onderzoek van het Risbo (Onderzoeksinstituut Erasmus Universiteit Rotterdam, 2009) komt uit op een registratiegraad van circa 45%. De rekenmethode in dit laatste onderzoek is goed gedocumenteerd en betrouwbaar. Het aandeel ongeregistreeerden is daarbij afgeleid uit loongegevens van de Belastingdienst over personen met een nationaliteit uit Midden- en Oost-Europa die wel loonbelasting afdragen, maar niet in de BRP zijn geregistreeerd. In het vervolg zullen we op basis deze stelregel een inschatting maken voor de regio ZK/IJ.

Integrale inschatting ongeregistreerde arbeidsmigranten

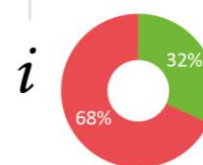
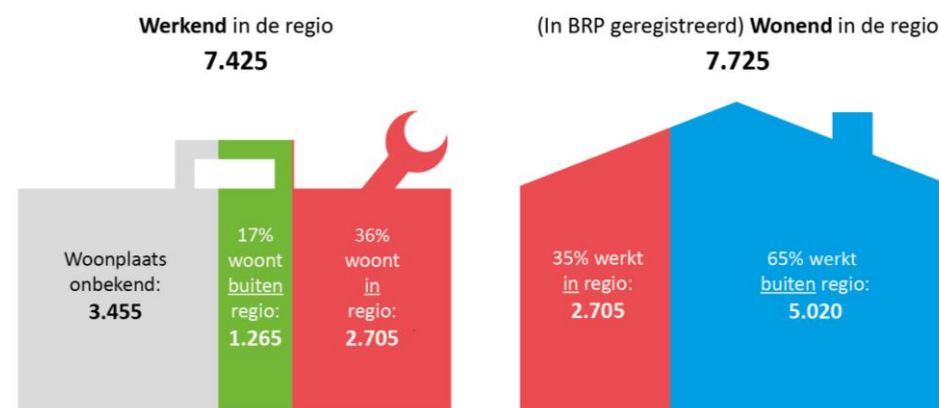
In de regio ZK/IJ wonen volgens de registraties 7.725 arbeidsmigranten (rechtsboven, huis). Daarnaast is bekend dat er 7.425 arbeidsmigranten in de gehele regio werken (linksboven, koffer). Van het merendeel van de werkenden is het woonadres bekend: 3.970 (1.265 + 2.705) arbeidsmigranten. Van deze arbeidsmigranten, woont en werkt 68% in de regio, dit staat gelijk aan 2.705 arbeidsmigranten.

Van 3.455 werkende arbeidsmigranten die in de regio ZK/IJ werken, is geen woonadres bekend (het grijze vlak van de koffer). Zij staan zowel binnen als buiten de regio niet in de BRP geregistreerd. Om de woonlocatie van deze ongeregistreerde arbeidsmigranten te schatten, is dezelfde verdeling toegepast als van de werken waar wel een woonlocatie van bekend is. Dit betekent dat we verwachten dat 68% van deze arbeidsmigranten in de regio wonen, maar niet geregistreerd staan. Dit komt neer op een aanvullende inschatting van 2.355 arbeidsmigranten.

In totaal zijn er circa 10.080 geregistreerde en niet geregistreerde arbeidsmigranten in de regio ZK/IJ woonachtig in 2021. Dit betekent een registratiegraad van 77%.

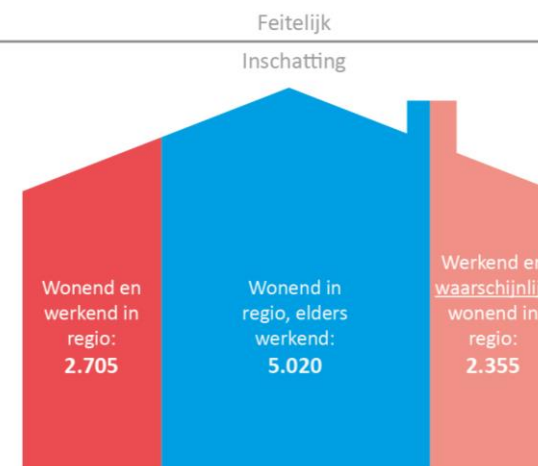
Op de volgende pagina is een vergelijkbare analyse uitgevoerd voor de Zuid-Kennemerland en IJmond apart.

Integraal: Zuid-Kennemerland & IJmond

Van de werkende arbeidsmigranten waarvan de woonlocatie bekend is, woont ongeveer 68% ook in de regio. De aanname is dat ditzelfde aandeel ook geldt voor niet-geregistreerde arbeidsmigranten.

Dit zou betekenen dat er zo'n 2.355 arbeidsmigranten extra in de regio wonen, maar niet geregistreerd zijn in de BRP.

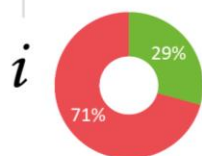

Totaal aantal wonenden: 10.080

IJmond

Werkend in de regio
2.085

(In BRP geregistreerd) Wonend in de regio
3.115

Van de werkende arbeidsmigranten waarvan de woonlocatie bekend is, woont ongeveer **71%** ook in de regio. De aanname is dat ditzelfde aandeel ook geldt voor niet-geregistreerde arbeidsmigranten. Dit zou betekenen dat er zo'n **470** arbeidsmigranten extra in de regio IJmond wonen, maar niet geregistreerd zijn in het BRP.

Feitelijk
Inschatting

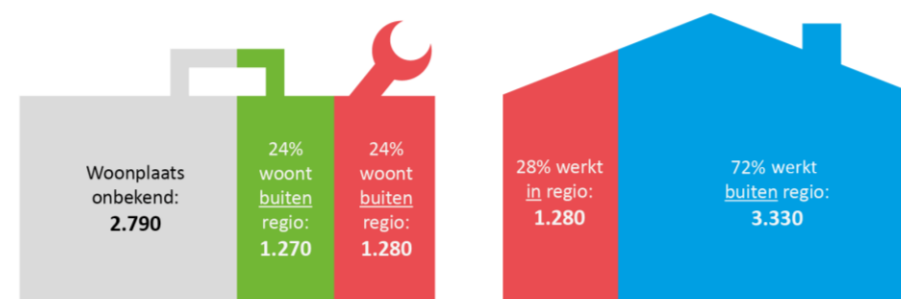

Totaal aantal wonenden: **3.585**

Zuid-Kennemerland

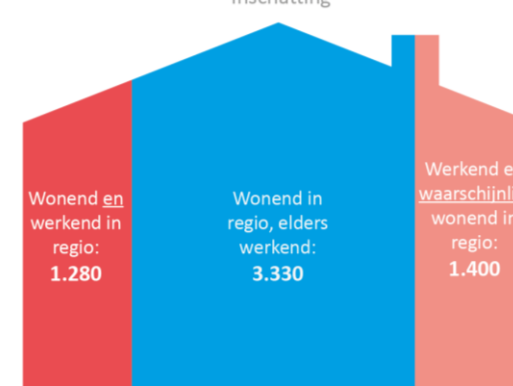
Werkend in de regio
5.340

(In BRP geregistreerd) Wonend in de regio
4.610

Van de werkende arbeidsmigranten waarvan de woonlocatie bekend is, woont ongeveer **50%** ook in de regio. De aanname is dat ditzelfde aandeel ook geldt voor niet-geregistreerde arbeidsmigranten. Dit zou betekenen dat er zo'n **1400** arbeidsmigranten extra in de regio Zuid-Kennemerland wonen, maar niet geregistreerd zijn in de BRP.

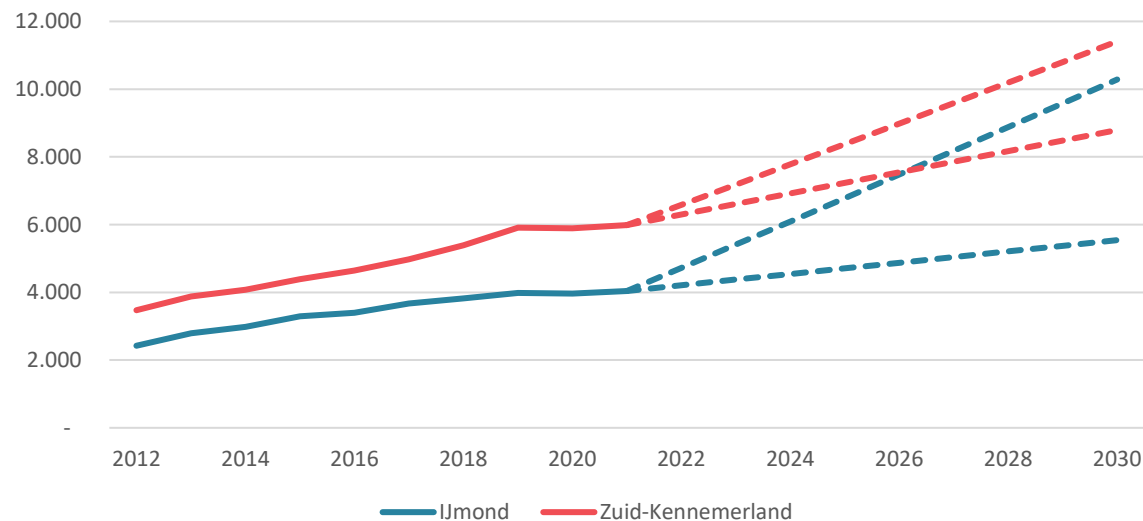
Feitelijk
Inschatting

Totaal aantal wonenden: **6.010**

Op basis van het huidige aantal (geregistreerd en niet-geregistreerd) woonachtige arbeidsmigranten, historische trends in de economie en demografische en economische prognoses, zijn voor de regio ZK/IJ prognoses opgesteld van de te verwachten ontwikkeling van woonachtige arbeidsmigranten tot 2030. In het kader staat een korte toelichting op de methodiek.

Prognose van **14,3 tot 21,7** duizend woonachtige arbeidsmigranten in regio ZK/IJ in 2030

Uit de prognoses scenario's blijkt voor de regio ZK/IJ dat het aantal woonachtige arbeidsmigranten de komende periode blijft toenemen tot een populatie van naar schatting **14,3 tot 21,7 duizend arbeidsmigranten in 2030**. Dit een toename van 4,3 en 11,7 duizend arbeidsmigranten, wat gelijk staat aan een jaarlijkse gemiddelde groei van **4 tot 8,9%**. Het is mogelijk dat de arbeidsmigranten buiten regio ZK/IJ werkzaam zijn.

Algemene achtergrond prognose woonachtige arbeidsmigranten

De prognose is gebaseerd op bestaande regionale prognoses van het aantal werkzame personen (bron: WLO-scenario's van CBP/PBL) en de beroepsbevolking zonder migratieachtergrond (bron: CBS). Door deze prognoses aan elkaar te 'matchen' ontstaat het verschil tussen het aantal werkzame personen in 2030 en het aantal werknemers (zonder migratieachtergrond) dat beschikbaar is. Deze benadering houdt rekening met demografische factoren als vergrijzing, maar ook van verstedelijkingstrends en economische ontwikkeling.

Het verschil tussen het aantal werkzame personen en werknemers zonder migratieachtergrond geeft een indicatie van het aantal internationale werknemers dat nodig is om aan de toekomstige vraag naar werknemers te voldoen.

De uitkomsten van de regionale prognoses zijn vergeleken met recente ontwikkeling. Waar de WLO-scenario's aansluiten bij de werkelijke ontwikkelingen in Zuid-Kennemerland en IJmond, komt de ontwikkeling van de beroepsbevolking zonder migratieachtergrond beperkt overeen. Voor deze afwijkingen is een correctie uitgevoerd.

Prognose werkende arbeidsmigranten in regio ZK/IJ

Naast een prognose van woonachtige arbeidsmigranten in de regio ZK/IJ, is ook een prognose opgesteld vanuit het perspectief van de werkende arbeidsmigrant. Uit de prognose blijkt dat het aantal werkende arbeidsmigranten ongeveer half zo snel groeit als het aantal woonachtige arbeidsmigranten. Waar het aantal woonachtige arbeidsmigranten tot 2030 toeneemt met 4,3 en 11,7 duizend arbeidsmigranten, stijgt het aantal werkende arbeidsmigranten in regio ZK/IJ met 1,8 tot 7 duizend.

Dit verschil wordt veroorzaakt door agglomeratievoordelen. Deze zijn in grootstedelijke centra als Amsterdam groter dan in regio ZK/IJ. Dit is een van de factoren die de recente economische groei van de stedelijke centra verklaart. Regio ZK/IJ is stedelijk, maar de agglomeratievoordelen zijn kleiner dan in grootstedelijke centra, wat voor een kleinere economische groei zorgt. De (bevolkings-) groei in regio ZK/IJ ontstaat mede doordat het fungeert als overloopgebied voor Amsterdam, waar slechts beperkte woonruimte beschikbaar is.

HOOFDSTUK 4

HUISVESTINGSOPGAVE

Dit hoofdstuk becijfert de kwantitatieve huisvestingsopgave voor enerzijds short- en midstay, en anderzijds de permanente huisvestingsvraag van arbeidsmigranten op basis van de resultaten uit voorgaande hoofdstukken. Het schetst tot slot ook het belang van voldoende en kwalitatieve huisvesting voor arbeidsmigranten op basis van deskresearch en interviews.

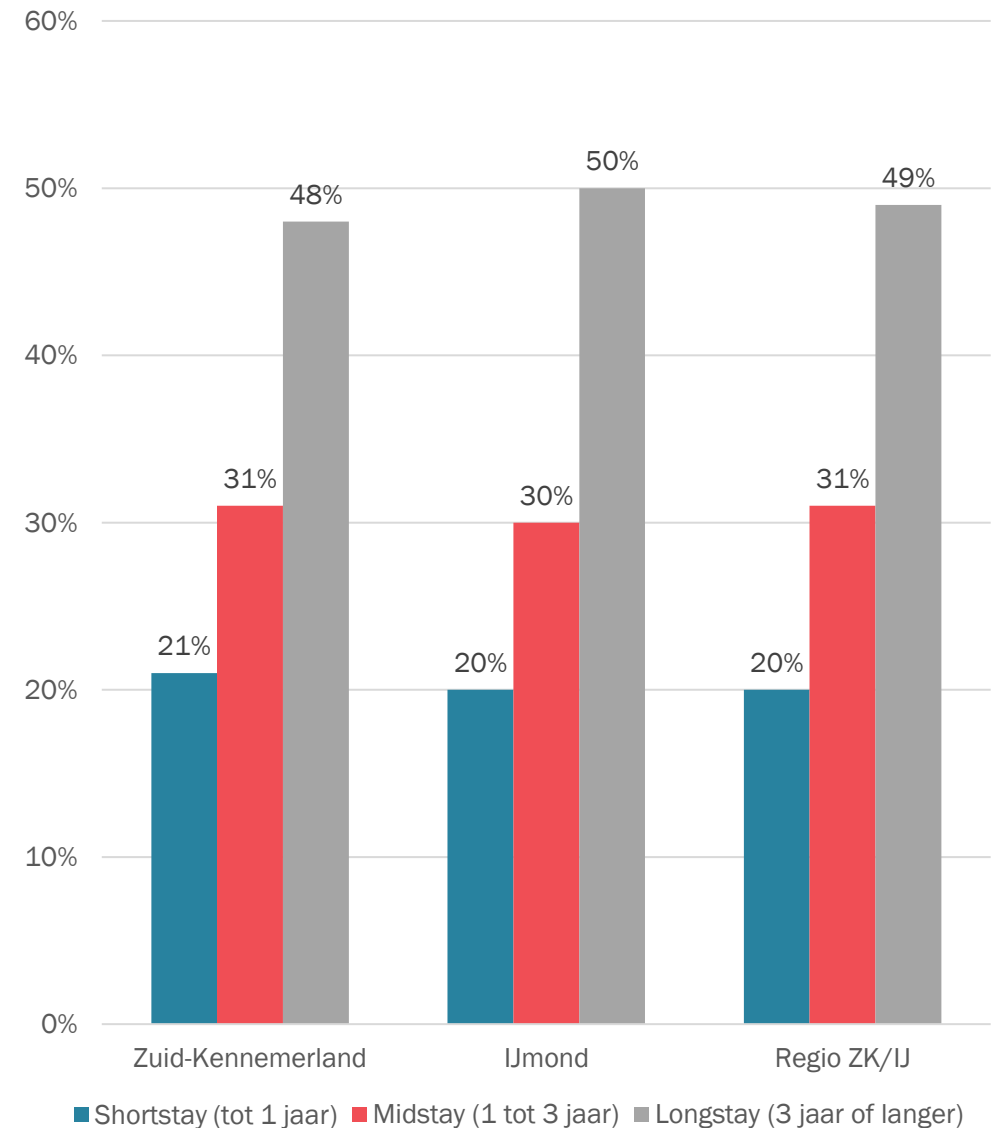
Short-, long- en midstay

Arbeidsmigratie heeft een divers karakter qua verblijfsduur. Naast kort verblijf - soms zelfs beperkt tot enkele weken, is er middellang en lang (of permanent) verblijf. Dit is te onderscheiden in short- mid- en longstay. In de regio ZK/IJ blijft 20% minder dan een jaar in Nederland. De nadruk bij short stay ligt op de 'langere' verblijven. Dit betekent dat slechts een klein deel van de arbeidsmigranten voor een zeer korte periode komt om te werken. Bijna een derde van de arbeidsmigranten verblijft tussen de 1 tot 3 jaar. De meeste - bijna de helft van de arbeidsmigranten - blijft langer dan drie jaar. Deze groep vestigt zich doorgaans permanent in Nederland.

In de praktijk is er weinig onderscheid in de type huisvesting tussen shortstay (binnen een jaar) en midstay (1 tot 3 jaar). Voor lang of permanent verblijvende arbeidsmigranten is de huisvestingsvraag te kenmerken als een meer reguliere woningvraag: zowel in de huur- als koopsector. Kort verblijvende arbeidsmigranten kennen vanwege het tijdelijke karakter een andere behoefte op het gebied van voorzieningen, hoeveelheid ruimte, etc.

Overigens is het onderscheid tussen short-, mid- en longstay een glijdende schaal. Mensen weten vaak vooraf niet of hun verblijf in Nederland leidt tot tijdelijke of permanente vestiging. Daardoor lopen ook huisvestingsvragen in elkaar over. De scheidslijnen zijn daarom niet heel scherp te trekken.

Economische verblijfsduur van arbeidsmigranten in 2015

Een toename van 4.305 en 11.665 woonachtige arbeidsmigranten in 2030

In de regio ZK/IJ wonen naar schatting 10.030 arbeidsmigranten. Dit betreft de ingeschreven in de BRP, plus de niet-ingeschrevenen. Een huisvestingsopgave tot 2030 is opgesteld met behulp van de prognose van het aantal woonachtige arbeidsmigranten. Uit de prognosescenario's blijkt voor regio ZK/IJ dat het aantal woonachtige arbeidsmigranten de komende periode blijft toenemen. Een toename van 4.305 en 11.665 arbeidsmigranten is voorzien.

Huisvestingsopgave naar short-, mid- en longstay

De groei van het aantal arbeidsmigranten leidt niet één op één tot een toename van de vraag naar tijdelijke huisvesting. Voor de kort en middellang verblijvende arbeidsmigranten (shortstay en midstay) ligt een opgave voor tijdelijke huisvesting. Dit deel van de huisvestingsopgave ligt in woonruimte waar arbeidsmigranten tijdelijk wonen. Het gaat om 2.185 tot 5.915 extra woonplekken tot 2030.

Het overige deel van de huisvestingsopgave ligt in de reguliere woningvoorraad. Het uitgangspunt is dat langverblijvende arbeidsmigranten (longstay) in de reguliere woningmarkt komen. Dit deel zal een woning zoeken in de reguliere koop- of huursector. Huishoudensprognoses onderschatten veelal de omvang van deze groep, wat een (deels) aanvullende opgave voor het woningbouwprogramma betekent.

Regio Zuid-Kennemerland en IJmond

Aantal woonachtige arbeidsmigranten in 2021	
Totaal	10.030
Shortstay	2.025
Midstay	3.065
Longstay	4.940

Verwachte groei tot 2030	
<i>Hoog scenario</i>	
Totaal	11.665
Shortstay	2.350
Midstay	3.565
Longstay	5.750

→ Tijdelijk

→ Tijdelijk

→ Regulier

Verwachte groei tot 2030	
<i>Laag scenario</i>	
Totaal	4.305
Shortstay	870
Midstay	1.315
Longstay	2.120

→ Tijdelijk

→ Tijdelijk

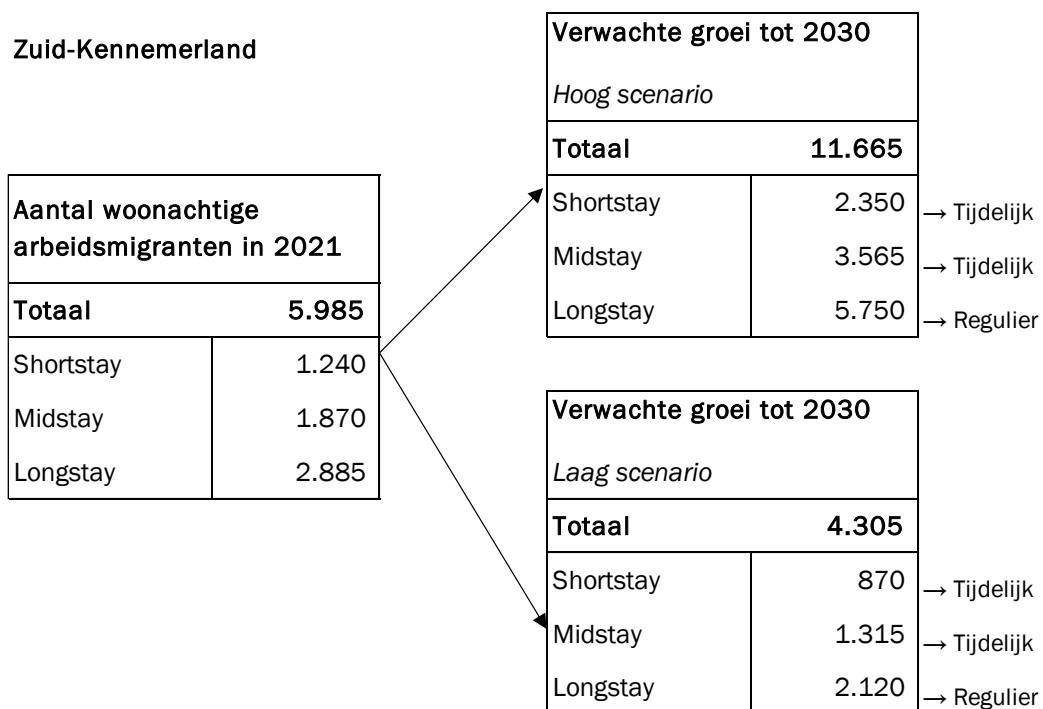
→ Regulier

Maximaal de helft van de huisvestingsopgave is een 'eigen' opgave

De regio ZK/IJ is in toenemende mate een woonregio voor arbeidsmigranten. Er wonen meer arbeidsmigranten dan er werken, en bovendien groeit het aantal woonachtigen sterker tussen 2011 en 2021. De uitgaande pendel voor werk toont dit ook aan: 65% van de arbeidsmigranten die in 2021 in regio ZK/IJ woont, werkt elders. Een vergelijking tussen de prognose van het aantal woonachtige en werkende arbeidsmigranten laat zien dat tot 2030 de helft van de huisvestingsopgave afkomstig is van de 'eigen' arbeidsbehoefte in regio ZK/IJ. De helft als 'eigen' huisvestingsopgave is gezien de sterke uitgaande pendel en de ontwikkeling als woonregio de bovenkant van de raming.

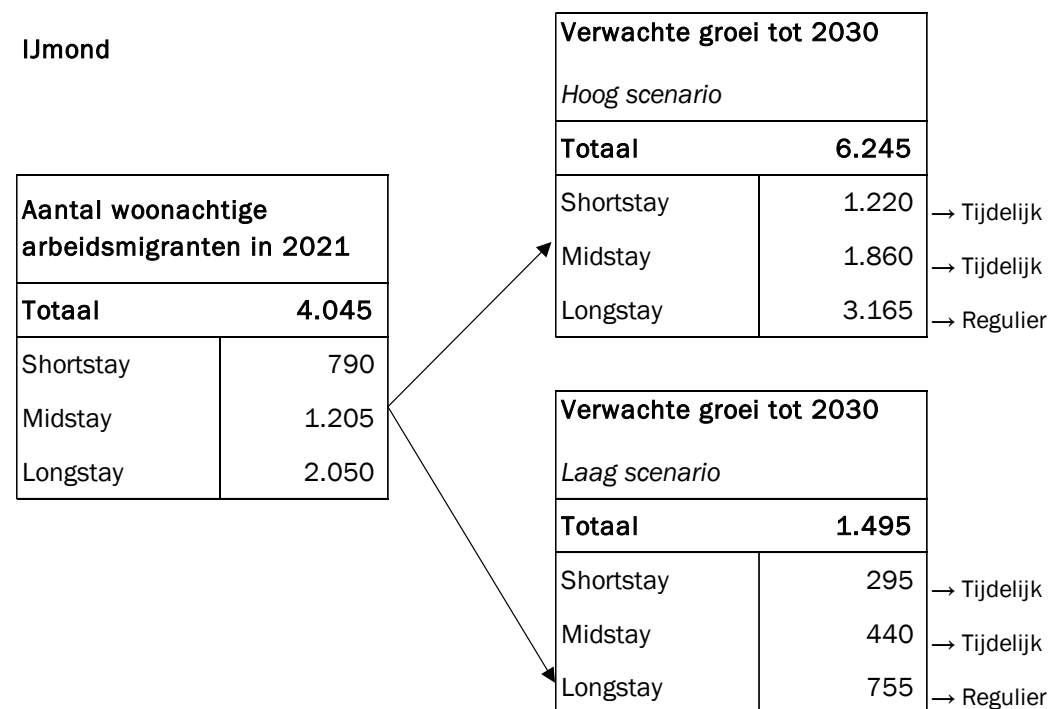
Inschatting huisvestingsopgave Zuid-Kennemerland

Voor de arbeidsmigranten die korter verblijven (shortstay en midstay) is er een opgave voor tijdelijke huisvesting. Dit deel van de huisvestingsopgave ligt in woonruimte waar arbeidsmigranten tijdelijk wonen. Het gaat om 1.460 tot 2.810 woonplekken.

Inschatting huisvestingsopgave IJmond

Ook voor de regio IJmond geldt dat er een opgave is voor arbeidsmigranten die korter verblijven (shortstay en midstay). Er is sprake van een grotere bandbreedte, doordat de prognose ook een grotere bandbreedte aangeeft. De opgave voor tijdelijke huisvesting gaat in IJmond om 735 tot 3.080 plekken.

Woonconcepten short- en midstay

Bij short- en midstay huisvesting valt te denken aan de volgende woonconcepten:

1. Groepsgewijs waar arbeidsmigranten gezamenlijk wonen in een gebouw, liefst alleen of maximaal met 2 personen op een kamer. Dit kunnen permanente oplossingen zijn, maar ook tijdelijke woonvormen. Wifi is een absolute must, maar ook de beschikbaarheid van een ontmoetingsplek. Locaties nabij (winkel- en sport)voorzieningen zijn niet alleen vanuit de wens van arbeidsmigranten gewild, maar ook vanuit de gewenste integratie in de samenleving. Vaak gaat het om transformatie van leegstaande kantoren of zorgvastgoed, of bijvoorbeeld een leegstaand hotel.
2. Verhuur van wooneenheden in bestaande woningen kan verspreid in de wijk plaats vinden. Door schaarste aan huisvestingsmogelijkheden is te zien dat woningen worden opgekocht en vervolgens (verkamerd) worden verhuurd. Gevolg is dat woningen aan de voorraad worden onttrokken en de schaarste voor regulier woningzoekenden toeneemt. Doorgaans concentreert dit zich in enkele wijken binnen steden.

Huisvestingsvoorkeur werkgevers

Werkgevers geven vaak de voorkeur aan grootschalige huisvestingslocaties. Dit type huisvesting zorgt ervoor dat de exploitatie makkelijker rond te rekenen is. Dit heeft twee voordelen:

1. De huur daalt voor arbeidsmigranten. Dit is een belangrijk voordeel voor arbeidsmigranten die voor korte duur verblijven. Zij willen vaak zo veel mogelijk geld overhouden om mee terug te nemen naar het thuisland. Zeker in de minder betaalde banen speelt deze financiële prikkel.
2. De kwaliteit van huisvesting kan verbeteren door schaalvergroting. Dit is een belangrijke voorwaarde voor een langere verblijfsduur. Zeker wanneer huisvesting in woonwijken is, vinden gemeenten en bewoners het wenselijk dat dit arbeidsmigranten zijn die voor langere tijd of permanent in Nederland blijven.

Grootschalige huisvesting is echter niet de norm in de regio, want er zijn weinig locaties bekend bij de gemeenten en bedrijven. In verschillende woonwijken – maar ook in het havengebied van IJmuiden - ontstaat daardoor verkamering en illegale bewoning. Dat is onwenselijk vanwege ondermaatse woonomstandigheden, kans op overbewoning en overlast voor omwonenden. Dit beeld wordt door gemeenten herkend in relatief betaalbare woonwijken, terwijl dit juist wijken zijn waar de leefbaarheid klein is.

De afhankelijkheid van arbeidsmigranten van hun werkgever is een aandachtspunt als werkgevers ook huisvesting verzorgen.

Nabije huisvesting als vestigingseis

Huisvesting is een belangrijk onderdeel bij het inzetten van arbeidsmigranten. In dit onderzoek, maar ook in eerdere onderzoeken, geven werkgevers (en uitzendbureaus) aan dat de beschikbaarheid van huisvesting in toenemende mate de selectie van personeel bepaalt. Als er geen huisvesting beschikbaar is, kan het voorkomen dat vacatures open blijven staan. Het is ook mogelijk dat een vacature wordt ingevuld door minder geschikt personeel dat wél huisvesting heeft.

Het tekort aan huisvesting leidt er tevens toe dat woon-werk afstanden toenemen, terwijl werkgevers en arbeidsmigranten zelf erbij gebaat zijn dat woonwerkafstanden niet te ver uiteen lopen. Uit de pendelcijfers blijkt dat circa 17% (of 32%) van de werkende arbeidsmigranten buiten de regio ZK/IJ woont. LTO en de gemeente Haarlem vermoeden dat forse pendelafstanden voorkomen (bijvoorbeeld uit landelijk Noord-Holland of het oosten van Nederland).

In de interviews met bedrijven komt naar voren dat het ontbreken van (nabije) huisvesting mogelijk negatieve gevolgen heeft voor het vestigingsklimaat van de regio ZK/IJ.

Huidige huisvestingsbeleid van gemeenten in de regio ZK/IJ

De gemeenten in de regio ZK/IJ voerden recent geen specifiek actief beleid in het huisvestingsvraagstuk van arbeidsmigranten. Wel benoemden de gemeentelijke woonvisies in IJmond doorgaans de urgentie van (tijdelijke) huisvesting of een flexibele schil op de woningmarkt. De gemeente Haarlem erkend de arbeidsmigrant eveneens als bijzondere doelgroep en treedt 'initiatieven van derden en nieuwe kansen voor tijdelijke woningen positief tegemoet'.

In het Woonakkoord Zuid-Kennemerland & IJmond erkent de regio het huisvestingsvraagstuk voor arbeidsmigranten en geeft het middels specifieke activiteiten richting aan het beleid: inzicht verkrijgen in het probleem, verkennen van oplossingsrichtingen en inventarisatie van potentiële panden. samenwerking tussen gemeenten, bedrijven en uitzenders.

Met het Woonakkoord Zuid-Kennemerland/IJmond is tussen gemeente, provincie en andere publieke samenwerkingsverbanden een stap voorwaarts gezet. Wat het Woonakkoord niet behelst, is publiek-private samenwerking. Dit terwijl bedrijven en uitzenders delen in het belang van gedegen huisvesting voor arbeidsmigranten, en zij zouden onderdeel van de oplossing kunnen zijn.

HOOFDSTUK 5

Conclusies & aanbevelingen

Dit hoofdstuk becijfert de kwantitatieve huisvestingsopgave voor enerzijds short- en midstay, en anderzijds de permanente huisvestingsvraag van arbeidsmigranten op basis van de resultaten uit voorgaande hoofdstukken.

Dit onderzoek naar het huisvestingsonderzoek rondom arbeidsmigranten biedt inzicht in de omvang, samenstelling en woonwensen van deze aandachtsgroep.

Een op de twintig werknemers is arbeidsmigrant

Arbeidsmigranten zijn onmisbaar voor veel bedrijven in de regio ZK/IJ. In de regio werken 7.425 arbeidsmigranten in 2021. Dit ten opzichte van circa 147.000 banen. Zuid-Kennemerland kent de meeste werkzame arbeidsmigranten (5.340), maar ook in de regio IJmond zijn arbeidsmigranten een belangrijke factor in de economie. Het gaat om een aandeel van respectievelijk 6,2 en 3,4% in de werkgelegenheid. Dit gaat naar over de volle breedte toenemen, maar zeker in de agrarische sector, industrie en specifiek wind-op-zee-partijen.

Meer woonachtige arbeidsmigranten dan werkenden

De regio ZK/IJ is daarnaast een duidelijke woonregio voor arbeidsmigranten. In totaal staan in 2021 7.725 arbeidsmigranten geregistreerd in de BRP. Voor een deel van de werkzame arbeidsmigranten in de regio ZK/IJ is de woonlocatie onbekend (3.455). Het is aannemelijk dat een deel van arbeidsmigranten nabij woonachtig zijn. De inschatting – op basis van bestaande pendelrelaties – is dat 2.355 extra arbeidsmigranten (32%) in de regio ZK/IJ woonachtig zijn. Het betekent dat in regio ZK/IJ 10.080 arbeidsmigranten woonachtig zijn in 2021.

In 2030 4.305 tot 11.665 extra woonachtige arbeidsmigranten

Op basis van de prognose en de huidige registratiegraad, is de verwachting dat het aantal woonachtige arbeidsmigranten (zowel geregistreerd als ongeregistreerd) tot 2030 doorgroeit binnen een bandbreedte van 4.305 tot 11.665 arbeidsmigranten. Maximaal de helft van deze arbeidsmigranten zal naar verwachting wonen én werken in regio ZK/IJ.

Een deel van de huisvestingsopgave ligt in tijdelijke woonvormen (short- en midstay): het gaat om 2.185 tot 5.915 extra tijdelijke woonplekken. Daarnaast vestigen 2.120 tot 5.750 arbeidsmigranten zich de komende jaren permanent in de regio ZK/IJ. De instroom van ‘permanente’ arbeidsmigranten wordt vaak maar beperkt meegenomen in reguliere bevolkingsprognoses. Een deel van deze arbeidsmigranten vormt dus een ‘plus’ op de huidige inschatting van de woningbehoefte.

Met het oog op de toename is het voor het vestigingsklimaat belangrijk om huisvesting te realiseren. Het toevoegen van huisvesting zorgt voor minder druk op het betaalbare reguliere woonsegment en gaat excessen tegen. Het biedt daarnaast de kans om huisvesting te realiseren, waar arbeidsmigranten eventueel onder toezicht fatsoenlijk kunnen wonen.

Vervangingsopgave

Het is van belang om rekening te houden met een vervangingsopgave in de huidige voorraad. Wanneer gemeenten en regio constateren dat de huidige verkamering en sommige huisvestingslocaties ondermaats en ongewenst zijn, is de conclusie dat er los van de verwachte groei een opgave ligt in vervanging van de huidige huisvesting.

Regionale aanpak

De huisvestingsopgave voor arbeidsmigranten is een regionale opgave die over gemeentegrenzen heen gaat. Veel arbeidsmigranten pendelen naar een werkplek binnen de regio waar zij wonen. Daarbij is het niet haalbaar – en wellicht niet wenselijk - om het vraagstuk en de oplossingen te beperken tot gemeenteniveau. De (open) arbeidsmarkt strekt zich namelijk uit over gemeentegrenzen.

Ook in de uitvoering van dit onderzoek is gekozen voor het regionale niveau, het lijkt daarom ook een passend afstemmingsniveau om vervolgspraken te maken binnen regio ZK/IJ en MRA. Daarnaast is het wenselijk om rekening te houden met het regionale schaalniveau waarop er afspraken worden gemaakt over de aandachtsgroepen zoals benoemd door het Rijk. Het is aan te raden om vervolgstappen rondom beleid en uitvoering van arbeidsmigranten op hetzelfde schaalniveau af te spreken.

Daarnaast is het aan te raden om in het vervolg ervoor te zorgen dat het contact en samenwerking plaatsvindt met een bredere groep belanghebbenden als regionale samenwerkingsverbanden, uitzenders en bedrijven. Het gezamenlijk laten uitvoeren van dit onderzoek is daarin een goede stap om de opgave regiobreed te benaderen.

Verder kan een vervolgstap zijn om regionale samenwerkingstafels op te zetten waarin niet alleen gemeenten, maar ook provincie, werkgevers, huisvesters en uitzenders mee kunnen denken over de (invulling van de) huisvestingsopgave en gewenste oplossingen voor arbeidsmigranten.

Arbeidsmigranten aandachtsgroep in 'Een thuis voor iedereen'

Het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijk Ordening heeft in 2022 het Rijksprogramma 'Een thuis voor iedereen' gepresenteerd. Daarin zijn een aantal aandachtsgroepen benoemd die in de gemeentelijke of regionale woonzorgvisie aandacht moeten krijgen. Dit zijn (dreigend) dak en thuislozen, sociaal en/of medisch urgent en, uitstromers uit intramurale instellingen, arbeidsmigranten, woonwagenbewoners, studenten en statushouders (via taakstelling). Aandachtsgroepen verdringen elkaar en concurreren met reguliere woningzoekenden om de schaarse betaalbare woningen. De leefbaarheid in sommige buurten en wijken staat steeds meer onder druk door ongelijke verdeling in de huisvesting binnen gemeenten en tussen gemeenten onderling. Hoe de groep arbeidsmigranten aan bod komt in de visies van de gemeenten in Zuid-Kennemerland en IJmond krijgt nog vorm.

BIJLAGE A: ECONOMISCHE WERKSECTOREN PER GEMEENTE

Economische werksectoren voor arbeidsmigranten in 2021, gemeenteniveau

	Bloemendaal	Zandvoort	Heemstede	Haarlem	Heemskerk	Beverwijk	Velsen	
Bouw	0	0	0	0	60	10	40	25
Cultuur, sport en recreatie	10	0	0	0	25	0	0	0
Delfstoffenwinning	0	0	0	0	0	0	0	0
Detailhandel	0	10	20	20	460	0	40	485
Energie, water en afval	0	0	0	0	0	0	0	20
Financiële dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0
Gezondheidszorg	45	0	20	20	240	0	20	85
Groothandel	0	0	0	0	90	15	65	135
Horeca	70	95	30	30	385	25	110	110
ICT, telecom en communicatie	0	0	0	0	115	0	0	0
Industrie: hout en bouwmaterialen	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie: metalelektro	0	0	0	0	30	0	50	55
Industrie: overig	0	0	0	0	35	0	10	0
Industrie: papier en grafisch	0	0	0	0	15	0	0	0
Industrie: raffinaderijen en chemie	0	0	0	0	0	0	20	15
Industrie: textiel, kleding en leder	0	0	0	0	0	0	0	0
Industrie: voedings- en genotmiddelen	0	0	0	0	100	0	0	0
Landbouw en visserij	0	0	0	0	0	10	0	0
Onderwijs	0	0	10	10	30	0	0	0
Overheid en internationale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0
Persoonlijke dienstverlening	0	0	20	20	50	0	15	15
Transport en logistiek	0	0	0	0	40	0	30	0
Uitzendbureaus en detachering	0	0	0	0	2880	60	75	275
Zakelijke dienstverlening	10	0	15	15	325	45	60	65

Aanpak

De gemeenten Beverwijk en Haarlem zijn als opdrachtgever en begeleiders betrokken bij dit onderzoek. Naast consultatie van deze gemeenten en de gemeente Velsen, leverden zij ook contactgegevens aan van bedrijven en uitzenders die in het onderzoeksgebied werken met arbeidsmigranten.

Op basis van de eerste onderzoeksresultaten (aantal woonachtige en werkzame arbeidsmigranten per gemeente en belangrijke werksectoren) zijn relevante bedrijven en uitzenders uitgenodigd voor een interview. In de tweede plaats zijn partijen uitgenodigd op basis van deskresearch.

Voorafgaande aan het interview is een interviewleidraad opgestuurd. Het interview is semigestructureerd afgenomen.

Uiteindelijk is met de volgende belanghebbenden gesproken:

1. Gemeente Haarlem: op 17 mei 2023 gesproken met Ruud Meijer en Marieke van den Helder
2. Gemeente Velsen: op 30 mei 2023 gesproken met Jeroen van Nunen en Peter Bakker
3. Danish Crown: op 9 mei 2023 gesproken met Machiel Roelse
4. PP Group: op 8 mei 2023 gesproken met John Zeijderveld en personeelszaken
5. Zeehaven IJmuiden NV: op 2 mei 2023 gesproken met Peter van der Meerakker
6. LTO: op 9 juni 2023 gesproken met Bert Verduin
7. Chateau Form, op 2 mei 2023 gesproken met Karen Desetres
8. OTTO Workforce: gesproken op 21-04-2023 met Frank van Gool

Representativiteit

De geïnterviewden zijn niet representatief voor de regio ZK/IJ. Het geeft wel een gedegen indicatie van het vraagstuk. De belangrijke werksectoren zijn namelijk aangehaakt: uitzenders (Otto Workforce), horeca (Chateau Form), groot- en detailhandel/industrie (PP Group, Danish Crown, Zeehaven IJmuiden). Circa 80 procent van de arbeidsmigranten is werkzaam in deze sectoren. Ook de gemeenten waar het leeuwendeel van de arbeidsmigranten woonachtig zijn, zijn geconsulteerd in het onderzoek.

Methodiek

Het CBS geeft geaccrediteerde organisaties toegang tot de ‘big data’ bestanden achter de statistieken die het CBS publiceert (CBS Microdata). Decisio heeft toegang tot CBS Microdata en gebruikt dit om de Monitor Internationals op te stellen.

Voor de monitor koppelt Decisio binnen CBS Microdata arbeidscontractinformatie van werknemers in Nederland aan verschillende persoonsgegevens. Daarbinnen selecteren we de groep werknemers zonder de Nederlandse nationaliteit: de internationale werknemers. In de verdere afbakening van deze doelgroep wordt geen rekening gehouden met het aantal gewerkte uren of het jaar van vestiging in Nederland.

Op gemeenteniveau en (deels) op postcodeniveau geeft de monitor onder meer inzicht in:

- Het aantal internationale werknemers dat in een regio woont en werkt;
- In welke sector zij werkzaam zijn;
- Hoe lang zij in Nederland economisch actief zijn, zowel op korte termijn (in maanden) als lange termijn (in jaren);
- Waar ze vandaan komen, hoe oud ze zijn en hoe zij wonen: huishoudenssamenstelling, koop-/huurhuis en WOZ-waarde.

De data is beschikbaar voor de periode 2010-2021.

Looneisen definitie kenniswerker of arbeidsmigrant

Om binnen de groep internationale werknemers (zie definitie in Achtergrond) onderscheid te maken tussen kenniswerkers en arbeidsmigranten, hanteren we de volgende looneis:

- **Kenniswerker:** een internationale werknemer, waarbij een minimale looneis is gesteld (fiscaal loon: loon voor belastingen) voor twee leeftijdsgroepen en een minimaal aantal SV-dagen. De minimale looneisen per leeftijdsgroep zijn:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
< 30 jaar	€ 25.761	€ 25.985	€ 26.605	€ 27.109	€ 26.926	€ 27.860	€ 28.333	€ 28.813	€ 29.293	€ 29.929	€ 30.672
≥ 30 jaar	€ 35.128	€ 35.433	€ 35.867	€ 36.407	€ 36.723	€ 38.003	€ 38.648	€ 39.303	€ 39.953	€ 40.824	€ 41.840

- **Arbeidsmigrant:** een internationale werknemer die niet voldoet aan bovenstaande looneis voor kenniswerkers.

Meer informatie?

De adviseurs bij Decisio zijn gespecialiseerd in het thema internationalisering in Nederland. In de laatste jaren voerde Decisio verschillende onderzoeken uit aangaande de populatie internationals in Nederland. Als het gaat om hun economische situatie, maar ook op het gebied van onderwijs en huisvesting. Denk bijvoorbeeld aan haalbaarheidsstudies voor internationale scholen of huisvesting van arbeidsmigranten. Naast analyses over de populatie internationale werknemers in Nederland, voert Decisio ook de monitor naar internationale organisaties in Nederland uit.

Opdrachtgever

Regio Zuid-Kennemerland en IJmond

Projectteam Decisio

Gerwin van der Meulen

g.vandermeulen@decisio.nl

Pim van der Zwet

Projectteam Companen

Ellen Ootes

Arjan Rottier

Contactgegevens Decisio

Valkenburgerstraat 212

1011 ND Amsterdam

T 020 - 67 00 562

E info@decisio.nl

I www.decisio.nl